

References

1. Bezdrabko, V. V. (2020). Actual problems of document science in Ukraine. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 26–41 [in Ukrainian].
2. Bezdrabko, V. V. (2009). Documentation in Ukraine: institutionalization and modern development. Kyiv [in Ukrainian].
3. Klymchuk, L. V. (2013). Classification of documents: experience, historiographical analysis. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 44–47 [in Ukrainian].
4. Kovtaniuk, Y. S. (2012). Classification of documents with electronic media. *Arkhivy Ukrainy*, 2, 45–76 [in Ukrainian].
5. Kuleshov, S. H. (2000). Documentation: History. Theoretical foundations [in Ukrainian].
6. Kushnarenko, N. N. (2008). Documentation: uchebnyk. Kyiv [in Ukrainian].
7. Palekha, Yu. I., Lemish, N. O. (2009). General documentation: navch. posib. Kyiv [in Ukrainian].
8. Shvetsova-Vodka, H. M. (2007). Documentation: navch. posib. Kyiv [in Ukrainian].
9. Shvetsova-Vodka, H. M. (2021). General classification of the document: changes and additions. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2(26), 143–163 [in Ukrainian].
10. Komova, M. (2019). Classification scheme as a reflection of the social and communicative nature of document phenomenon. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 27–35 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.07.2022
Отримано після доопрацювання 15.08.2022
Прийнято до друку 22.08.2022

УДК 026.06

Цитування:

Шевченко О. В., Спрінсян В. Г. Електронні документи в складі цифрової спадщини сучасного суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 49–55.

Shevchenko O., Sprinsyan V. (2022). Electronic documents are part of the digital heritage of modern society. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 49–55 [in Ukrainian].

Шевченко Олена Василівна,
доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри інформаційної
діяльності та медіакомунікацій
Національного університету
«Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-2313-5939>
o.v.shevchenko1968@gmail.com

Спрінсян Василь Георгійович,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри інформаційної
діяльності та медіакомунікацій
Національного університету
«Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-1099-4718>
sprinsyan@op.edu.ua

ЕЛЕКТРОННІ ДОКУМЕНТИ В СКЛАДІ ЦИФРОВОЇ СПАДЩИНИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Мета роботи – подати теоретичну характеристику основних аспектів функціонування електронних документів у складі цифрової спадщини сучасного українського суспільства, окреслити їх місце у сфері збереження цифрової культурної спадщини, зосередити увагу на внеску України як ціннісного ресурсу оцифрованої спадщини; розкрити сутність поняття «цифрова спадщина» в документах ЮНЕСКО «Хартії про збереження цифрової спадщини», Ванкуверській декларації «Пам'ять світу в цифрову епоху: оцифрування і збереження», Рекомендації про забезпечення збереження та доступу до документальної спадщини;

проаналізувати тенденції діяльності Європейської цифрової бібліотеки. **Методологія дослідження** базується на ретроспективному аналізі для визначення цілей, завдань задуму, передбачуваних результатів при збиранні та обробці фактів; на аналізі – для виявлення особливостей поняття «цифрова спадщина», «культурна спадщина», опису проблеми зберігання документальної спадщини; текстологічному – при формуванні уявлення про систему збереження культурної спадщини українського народу; узагальненні – при виявленні загальної картини щодо місця електронних документів у складі цифрової спадщини інформаційної сфери життєдіяльності суспільства. **Наукова новизна** роботи полягає в обґрунтуванні входження електронних документів до складу інформаційного простору за допомогою сучасних технологій, що сприяє цифровізації культурних надбань, освіти та науки України. **Висновки.** Електронні документи посідають вагоме місце в складі цифрової документальної спадщини. Світова спільнота має розвинуту законодавчу базу й досвід щодо збереження цифрової документальної спадщини. Україна як європейська держава регулярно бере участь у поповненні цифрової документальної спадщини світу шляхом забезпечення вільного доступу до неї користувачів.

Ключові слова: цифрова спадщина, документальна спадщина, культурна спадщина, електронний документ, цифровий ресурс, інформаційний простір, бібліотечний фонд.

Shevchenko Olena,

Doctor of Sciences in Social Communications, Professor,
Professor at the Department of Information Activities and Media Communications,
Odesa Polytechnic National University

Sprynsyan Vasyl,

Candidate of Art History, Associate Professor,
Head of the Department of Information Activities and Media Communications
Odesa Polytechnic National University

ELECTRONIC DOCUMENTS AS PART OF DIGITAL HERITAGE OF MODERN SOCIETY

The purpose of the article is to provide a theoretical description of the main aspects of functioning of electronic documents as part of the digital heritage of modern Ukrainian society; to outline its place in the preservation of digital cultural heritage; to focus attention on the contribution of Ukrainika as a valuable resource of digital heritage. Moreover, the aim of the paper is to reveal the essence of the concept of "digital heritage" in the UNESCO "Charter on the Preservation of Digital Heritage", the Vancouver Declaration "Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation", "Recommendations on Ensuring Preservation and Access to Documentary Heritage", as well as to analyse the trends in the activities of the European Digital Library. **The research methodology** is based on the retrospective analysis that has been used to determine the goals, tasks of the design of the expected findings in the process of collecting and processing facts. The features of "digital heritage", "cultural heritage" concepts, description of the problem of documentary heritage preservation have been analysed. The textological method has been used to form the idea about the system of preserving the cultural heritage of the Ukrainian people; the generalisation method enabled revealing the general picture of the place of electronic documents as part of the digital heritage of the information sphere of society's life. **The scientific novelty** of the work consists in substantiating the inclusion of electronic documents in the information space with the help of modern technologies, which contributes to the digitalisation of cultural heritage, education and science of Ukraine. **Conclusions.** Electronic documents occupy an important place in the composition of digital and documentary heritage. The world community has a developed legal framework and experience in preserving digital documentary heritage. As a European state, Ukraine regularly participates in replenishing the world's digital documentary heritage by providing free access to it for users.

Keywords: digital heritage, documentary heritage, cultural heritage, electronic document, digital resource, information space, library fund.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах воєнного стану Української держави постає питання актуальності збереження культурної спадщини українського народу, зокрема документальної, її ідентифікації, що є основою осмислення історії українського народу та його значимості. Сучасний темп суспільного життя визначив інтенсивність потоків документної інформації, її мобільність, надлишок і водночас недостатність. Постійне збільшення кількості інформації призводить до того, що традиційні методи роботи з документами стають нерентабельними. Унаслідок якісних змін у культурі документування виник електронний документ, що сприяє збереженню і раціональному використанню людських ресурсів, підвищенню ефективності управління інформації, створенню єдиного інформаційного простору, інтегруючи в інформаційний вузол усі документальні системи суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Важливим внеском у специфіку функціонування, сутність інформатизації суспільства загалом стало ухвалення Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис», які визначили основні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів, правовий статус електронного цифрового підпису та врегулювали відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису. Проблема врегулювання нормативно-правової бази функціонування електронного документа стає об'єктом дослідження дедалі більшої кількості вчених: В. Бездрабко, О. Загорецької, С. Кулешова, І. Петрової та ін.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування місця електронних документів у складі цифрової спадщини сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Питання документальної та культурної спадщини стало предметом пильної уваги громадськості з другої половини ХХ століття. Його, зокрема, намагались вирішити: Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Рада Європи, Європейський Союз (ЄС), Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) та ін.

Першим документом, де було використано поняття «культурна спадщина» щодо пам'яток культури та природи, була Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage, далі – Конвенція) від 16 листопада 1972 року. Ухвалення цієї угоди сприяло утвердженню та розвитку в міжнародному праві доктрини Всесвітньої спадщини, що охоплює

культурні й природні об'єкти унікального значення. Ідеться про об'єкти, що становлять для людства універсальну цінність і занесені до Списку Всесвітньої спадщини або Списку Всесвітньої спадщини, яка перебуває під загрозою. Більш детально проблему зберігання саме документальної спадщини було порушено в Програмі «Пам'ять світу» (Memory of the World Programme, далі – Програма), яку з 1992 року ЮНЕСКО реалізує в розвитку концепції Всесвітньої спадщини. Поняття «пам'ять світу», згідно з Програмою, – це документальна спадщина світу, що зберігається в бібліотеках, архівах, музеях, сховищах різних країн для нинішньої і майбутньої світової спільноти та за обсягами становить значну частину Всесвітньої культурної спадщини. Її колекції та фонди є надбанням усього людства, як і об'єкти видатного значення, внесені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Згідно з документами ЮНЕСКО, об'єктами Всесвітньої спадщини наразі вважають: нерухомі культурні цінності (архітектурні пам'ятки, ансамблі, визначні місця), пам'ятки природи; рухомі культурні цінності (манускрипти, інкунабули, кодекси, книги, архівні документи, зокрема записи текстів, мапи й інші картографічні матеріали, фотографії, кінофільми, звукозаписи тощо); рухомі зображення (твори кіномистецтва, телебачення, відео); усні традиції, мову, звичаї, обряди, знання, навички; сліди людського існування, які мають культурний, історичний або археологічний характер і частково або повністю, періодично чи постійно перебувають під водою протягом не менше 100 років. Архівні документи й архіви в міжнародних правових актах визнано невід'ємною складовою національної та Всесвітньої культурної спадщини, категоріями культурних цінностей достатньо широко охоплено їх типо-видову структуру.

У довідкових виданнях (термінологічних словниках, глосаріях) термін «цифровий» (англ. digital) є синонімом «електронний». Загальноживаний термін «цифрова спадщина» має подвійне значення: культурна спадщина в цифровій формі або оцифрована (в електронній формі) культурна спадщина, тобто йдеться про створення електронних (цифрових) копій історичних документів та артефактів. Тому дієвим напрямом збереження документальної спадщини є її цифровізація. Новітні технології надають величезну можливість для передачі та зберігання інформації.

Важливим документом у розвитку поняття «цифрова спадщина» є Хартія про збереження цифрової спадщини (Charter on the Preservation of Digital Heritage, далі – Хартія), яку Генеральна конференція ЮНЕСКО ухвалила 2003 року. У ній зазначено, що до цифрової спадщини належать

документи всіх сфер діяльності людини: культури, науки, освіти, управління, а також інформація технічного, правового, медичного, іншого характеру, яку створюють у цифровій формі або переводять у цифровий формат.

Згодом з метою розвитку положень Хартії та «Пам'яті світу» ЮНЕСКО ухвалила важливі документи – Ванкуверську декларацію «Пам'ять світу в цифрову епоху: оцифрування і збереження» (*Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation*, далі – Декларація) і Рекомендацію про забезпечення збереження і доступу до документальної спадщини, зокрема в цифровій формі (*Recommendation concerning the Preservation of, and Access to, Documentary Heritage Including in Digital Form*, далі – Рекомендація). Положення Декларації орієнтовані на створення електронних копій архівних, музейних, бібліотечних фондів, накопичення досвіду формування національних цифрових ресурсів документальної спадщини, розвиток нового напрямку у світовій історіографії – *Digital History*.

З огляду на політичний курс України до Європейського Союзу особливу увагу слід приділити комплексу документів ЄС в архівній і культурній сфері взагалі. Упродовж 1990-х – на початку 2000-х років було ухвалено низку документів, присвячених питанням співробітництва держав – членів ЄС в архівній сфері, розширенню доступу до документів Європейського парламенту, Ради та Комісії ЄС і громадськості до офіційних документів, створення ефективної системи управління архівами й документами, забезпечення збереженості архівних документальних комплексів згідно з нормативними вимогами. Це документи: Рекомендація R (2000) 13 щодо доступу до архівів, Рекомендація R (2001) 15 щодо викладання історії у XXI столітті у Європі та Рекомендація R (2002) 2 про доступ до офіційних документів. Документи містять принципи, яких державам-членам рекомендують дотримуватися в законодавчій та адміністративній практиці.

Сьогодні співпраця між державами-членами ЄС у культурній сфері охоплює достатньо широке коло напрямів: розроблення загальної культурної політики; охорона, збереження, дослідження, удосконалення, актуалізація культурної спадщини, а також аудіовізуальної та архівної спадщини; переміщення культурних цінностей у межах ЄС; повернення культурних цінностей, незаконно переміщених з території ЄС, та ін.

Упродовж двох десятиліть у ЄС розроблено чимало програм і проєктів інтегрованих цифрових ресурсів європейської культурної спадщини. У листопаді 2008 року відбулося відкриття Європейської цифрової бібліотеки (*European Digital Library, Europeana*) – і більш ніж 1000 установ

з усієї Європи надали для вільного доступу користувачам у режимі онлайн понад 2 млн оцифрованих об'єктів (творів живопису, музичних творів, кінофільмів, фотодокументів, книг, мап, архівних збірань тощо). Проєкт ініціювала Європейська комісія з метою покращення доступу до електронного контенту в межах програми *eContentplus* та орієнтувала на відкритий доступ до багатомовних мультимедійних ресурсів європейської культурної спадщини.

Ще одним масштабним проєктом стала Європейська бібліотека (*The European Library*), яку 2004 року започаткувала Конференція європейських національних бібліотекарів (*CENL*). Це веб-портал, що надає доступ до повнотекстових і бібліографічних ресурсів 48 національних бібліотек Європи [4]. *Europeana* – це стратегічний проєкт Європейської комісії, що являє собою великий багатомовний каталог оцифрованих об'єктів Європи. Це культурна та наукова спадщина, що зберігається в закладах пам'яті: бібліотеках, музеях, архівах та аудіовізуальних архівах у Європі. *Europeana* має бути єдиним ресурсом, який зможе об'єднати та надати доступ до всієї цифрової спадщини Європи, що складається з історичних, культурних і наукових об'єктів, сприяти творчості та стимулювати соціальний і економічний розвиток. З технологічним розвитком цифрового контенту *Europeana* в останні роки проводить також 3D-оцифрування культурної спадщини. Нові інструменти значно полегшили збір, моделювання та публікацію. Створення високоточних 3D-моделей архітектурних пам'яток і музейних об'єктів набуває поширення в дослідженні, консервації, управлінні та забезпеченні доступу до спадщини для освіти, туризму й економіки. Це відносно новий напрям, що потребує вивчення досвіду та визначення варіантів вибору контенту, який створюють у 3D, а також формату візуалізації та поширення в інтернеті. Сьогодні *Europeana* надає доступ до більш ніж 53 мільйонів об'єктів з колекцій понад 3 700 бібліотек, архівів, музеїв, галерей та аудіовізуальних колекцій з усієї Європи у форматах: зображення, текст, звук, відео, 3D. Завдяки *Europeana* культурні, наукові та творчі індустрії, а також звичайні громадяни можуть отримати вільний доступ до європейської культури.

Україна бере участь у розвитку *Europeana* та організованих нею проєктах. Зокрема, з 2011 до 2014 року в систему *Europeana* передано метадані оцифрованих об'єктів дев'яти вітчизняних установ пам'яті, зокрема й приватну колекцію, а саме: Національного педагогічного університету України імені М. Драгоманова, Київського національного університету України імені Т. Шевченка, Харківського національного університету імені В. Каразіна, Національного технічного університету України

«КПІ імені І. Сікорського», Державної наукової педагогічної бібліотеки України імені В. Сухомлинського, Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету, Державного політехнічного музею при НТУУ «КПІ», Астрономічного музею Астрономічної обсерваторії Київського національного університету імені Т. Шевченка, Етнографічної колекції «Кровець».

2012 року було опубліковано дві статті українських авторів у випуску європейського журналу *Uncomone Culture*, а саме: «Про колекції рідкісних книг Національного університету України ім. Т. Шевченка», «Про Пересопницьке Євангеліє». 2013 року, 25–26 грудня, відбувся перший міжнародний навчально-практичний семінар серії «Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація» у Києві за участі проекту *EuropeanaPhotography*.

У квітні 2014 року Україна брала участь у першій європейській фізичній та віртуальній фотовиставці «All Our Yesterday», присвяченій першим 100 рокам європейської фотографії. Участь брали: Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник; Музей однієї вулиці; Спеціалізований Центр БАЛІ, ТОВ – як координатор.

2014 – участь у розробці багатомовних словників пошукових термінів і географічних назв проекту *Europeana Photography*.

У 2013–2018 роках проводились навчально-практичні заходи серії «Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація», з 2018 – «Оцифроване надбання: консолідація, інтеграція, креативність».

2018 року опубліковано п'ять статей українських авторів у випуску європейського журналу *Uncomone Culture*, присвяченому 3D-технологіям.

Співробітництво з *Europeana* – чудова можливість для набуття досвіду в системі формування національного цифрового контенту для освітніх та наукових процесів, цифрової репрезентації національної культури, інформаційної підтримки туристичного сектору, що сприяє: 1) національній ідентифікації людей, популяризації України в європейському цифровому просторі та історико-культурному й науковому ресурсі як невід'ємної складової історії і спадщини європейського розвитку; 2) застосуванню організаційно-технологічної моделі *Europeana* як моделі розподіленої системи для розбудови національної системи інтегрованих цифрових ресурсів спадщини, публічного доступу й адміністративних послуг. Це також чудовий приклад міжсекторальної взаємодії ІТ-розробників, системних рішень та установ пам'яті, проектного планового розроблення нормативів, правових і технологічних рішень, типових програмних продуктів [1].

Реалії сучасного технологічного світу уможливили реалізацію ідеї створення інтегрованого

ресурсу «Електронна Україніка» – зведеного бібліографічного та цифрового хабу всієї документальної спадщини про Україну з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних і текстових ресурсів, репрезентацією оригіналів документів у цифровому форматі із широкими можливостями представлення на сайтах бібліотек та архівів, наукових установ у глобальній світовій мережі. Отже, Україніка – це національний довідково-інформаційний та документальний ресурс архівних, рукописних і друківаних джерел, створених в Україні або інших державах, про Україну, її історію, економіку, культуру, що ґрунтується на засадах обліку та акумуляції документальної спадщини українського народу. Для кожної країни створення національного ресурсу її документальної пам'яті є політично значущим свідченням історичного розвитку держави та її науки, освіти, культури (як, наприклад, Болгарика, Британіка, Германіка, Полоніка тощо) [8].

З урахуванням світових тенденцій варто зауважити, що процес створення глобального інформаційного простору за допомогою сучасних технологій не зворотний. Це вектор розвитку та модернізації, який буде тільки набирати оберті з поступовим науково-технічним прогресом, інтелектуалізацією суспільства та трансформацією суспільної парадигми мислення.

У результаті цього реалізується створення модернізаційних моделей розвитку бібліотечно-інформаційних установ, які містять у собі опис, структуру, алгоритми та способи взаємодії структурних елементів, а також учасників комунікаційних процесів на основі інформаційних документів, які знаходяться в бібліотечних фондах та мають певну цінність для користувачів і відвідувачів. Якщо аналізувати Україну, то вочевидь можна вказати, що для неї близька модель, заснована на адаптації наявних технологій, які вже набули певного значення у світовій спільності, до регіональних потреб, особливостей та відповідно можливостей: як фінансових, так і людських, матеріально-технічних, інформаційних.

Оскільки цифровізація вимагає переведення документів у доступний формат для користування за допомогою інформаційних технологій, реалізація цього аспекту відбувається за допомогою такого логічного процесу, як оцифрування документів, тобто це технологія, що дає змогу переводити паперові документи в електронні. Такий процес не тільки відіграє важливу роль у формуванні інформаційного простору, а й покликаний забезпечити збереження бібліотечних фондів, адже вони акумулюють не тільки звичайні, а й особливо цінні примірники, що потребують особливих умов зберігання, які не завжди можливо створити

в сховищах. Так бібліотека реалізує меморіальну функцію, що полягає в тому, аби зберегти весь національний інтелектуальний ресурс, накопичений упродовж тривалого періоду еволюції [9]. Важливою тут є техніко-технологічна сторона питання, адже від якості оцифрування буде залежати передусім доступність документа для читання та вільного користування читачами, для яких він актуальний. Окрім вказаного вище, є також проблеми в тому, щоб гарантувати безпеку документів, адже лампи створюють ультрафіолетове випромінювання, яке негативно впливає на стан паперу та фарби.

Оскільки створення цифрових копій документів є достатньо витратним процесом щодо фінансів й особливо часу, необхідно подбати про вибірку документів, які потребують оцифрування передусім. Як правило, для відповіді на це питання проводять аналіз попиту на певні видання, визначають інтереси аудиторії та окреслюють документи, які слід передавати до подальшої роботи. Варто звернути увагу на те, що оцифрування необхідно здійснювати відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», згідно з яким є низка документів та особливостей, при яких видання підлягають державному захисту [11].

Тобто загалом механізм дій на перший погляд достатньо простий, проте складнощі виникають у таких аспектах:

- відсутність аналітичного відділу або фахівців для здійснення аналізу та прийняття рішення щодо оцифрування певних видань насамперед;
- достатньо якісне матеріально-технічне забезпечення для створення оцифрованої документації високої чіткості;
- фінансове забезпечення;
- наявність кваліфікованих кадрів, які зможуть правильно та швидко здійснити всі кроки оцифрування;
- наявність спеціального програмного забезпечення для постійної обробки електронних копій документів.

Незважаючи на те, що оцифрування документів є досить містким процесом, наголосимо на тому, що це лише елемент у загальній концепції цифровізації, адже недостатньо просто перевести паперові видання у цифрову форму. Це процес створення таких самих за значенням документів, як і традиційні, адже вони не меншою мірою потребують грамотної аналітико-синтетичної обробки, класифікації, структуризації, правильного зберігання та передавання.

Найоптимальніший варіант подальшого руху оцифрованих копій документів – це задіяти їх в автоматизованих бібліотечно-інформаційних системах, які створені спеціально для того, щоб оптимізувати й трансформувати класичні моделі бібліотечно-бібліографічної діяльності, які були вже надто застарілі та не відповідали жорстким вимогам, що постійно посилюються в результаті проведення заходів, пов'язаних з інформатизацією та цифровізацією.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні входження електронних документів до складу інформаційного простору за допомогою сучасних технологій, що сприяє цифровізації культурних надбань, освіти та науки України.

Висновки. Культурна та цифрова спадщина – одна з основ процвітання науки й культури у світі, тому необхідно зберегти цю цінність, а також забезпечити вільний доступ до неї користувачам. Оцифрування – дієвий спосіб досягнення окресленої мети. Поняття «цифровий документ» та «електронний документ» – синоніми: це як оцифрований документ, так і культурна спадщина в цифровій формі за походженням. Світова спільнота має розвинути законодавчу базу й багатий досвід у вирішенні питання збереження цифрової спадщини. Україна як європейська держава регулярно бере участь у поповненні цифрової культурної спадщини світу, особливу увагу приділяє оцифруванню документів.

Список використаних джерел

1. Баркова О., Кульчицький І. Європейський та український досвід використання цифрових технологій у сфері культури: аналітичний огляд та пропозиції на основі матеріалів дискусійного форуму «Синергія мистецтва, культури та технологій як джерело креативності та інновацій». Львів, 2019. 37 с.
2. Кваліфікований електронний підпис та що потрібно знати про нього? URL: <https://instaso.com.ua/news/kvalifikovaniy-elektronniy-pidpis-ta-shcho-potribno-znati-pro-nogo> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Ковбасюк Ю. В. Державне управління : навч. посіб. У 2 т. Київ; Дніпро : НАДУ, 2013. Т. 2. 324 с.
4. Приходько Л. Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). *Архіви України*. 2019. Вип. 2 № 319. С. 67–92.
5. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 12.06.2022).

6. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
7. Які переваги використання КЕП? *Державна міграційна служба України*. URL: <https://dmsu.gov.ua/faq/yaki-perevagi-vikoristannya-kep.html> (дата звернення: 12.06.2022).
8. Добровольська В. В. Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 79–87. URL: <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/205424> (дата звернення: 12.06.2022).
9. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / В. О. Масиленко, Т. В. Добко, Н. Я. Зайченко, Н. Ю. Каліберда, О. Г. Кириленко, О. З. Клименко, Т. М. Коваль, Л. А. Литвинова, К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 410 с.
10. Проект Концепції державної програми збереження бібліотечних фондів на період до 2020 року. URL: https://ula.org.ua/fileadmin/uba_documents/doc_for_news/dod_gromadske_obgovorennja_bibliotechnux_fondiv_do_2020.doc (дата звернення: 12.06.2022).
11. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3792-12> (дата звернення: 12.06.2022).

References

1. Barkova, O. Kulchytskyi, I. (2019). European and Ukrainian experience of using digital technologies in the field of culture: analytical review and proposals based on the materials of the discussion forum "Synergy of art, culture and technology as a source of creativity and innovation". Lviv, 37 [in Ukrainian].
2. Qualified electronic signature and what you need to know about it? Retrieved from: <https://instaco.com.ua/news/qualificationiy-elektronniy-pidpis-ta-shcho-potribno-znati-pro-nogo> [in Ukrainian].
3. Kovbasyuk, Yu. V. (2013). Public administration: education. manual in 2 t. Kyiv; Dnipro: NADU, 2, 324 [in Ukrainian].
4. Prykhodko, L. F. (2019). Preservation of digital cultural heritage is an imperative of the 21st century (according to UNESCO and European Union documents). *Archives of Ukraine*, 2, 67–92 [in Ukrainian].
5. On electronic documents and electronic document circulation: the law of Ukraine dated May 22, 2003. Date of update: January 1, 2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> [in Ukrainian].
6. On the protection of information in information and communication systems. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. What are the advantages of using KEP? State Migration Service of Ukraine. Retrieved from: <https://dmsu.gov.ua/faq/yaki-perevagi-vikoristannya-kep.html> [in Ukrainian].
8. Dobrovolska, V. V. (2020). The electronic library "Ukrainika" as the unique integrated resource of digital documentary heritage. *Library Science. Documentary Science. Informatology*, 1, 79–87. Retrieved from: <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/205424> [in Ukrainian].
9. Information and communication activities of scientific libraries in the context of the development of the knowledge society: a monograph. (2017). NAS of Ukraine, National b-ka of Ukraine named after V. I. Vernadskyi. Kyiv, 410 [in Ukrainian].
10. Concept draft of the state program for the preservation of library funds for the period until 2020. Retrieved from: https://ula.org.ua/fileadmin/uba_documents/doc_for_news/dod_gromadske_obgovorennja_bibliotechnux_fondiv_do_2020.doc [in Ukrainian].
11. On copyright and related rights: Law of Ukraine dated 23.12.1993, 3792-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3792-12> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.07.2022
Отримано після доопрацювання 19.08.2022
Прийнято до друку 26.08.2022